

МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

С. В. Щербина,

*кандидат сільськогосподарських наук, доцент,
доцент кафедри економічної політики,
Національна академія державного управління
при Президентіві України*

Державна політика формування та розвитку внутрішнього агропродовольчого ринку України

У статті порушено проблемні питання реалізації політики держави з метою визначення орієнтирів розвитку внутрішнього ринку України та впровадження системного підходу до організації державного продовольчого резерву. Обґрунтовано необхідність державного регулювання у сфері формування агропродовольчого ринку з метою забезпечення продовольчої безпеки країни. Сформульовано механізми реалізації державної політики, націленої на ефективне функціонування ринків основних видів харчової продукції.

Визначено інструменти реалізації державної політики підвищення продовольчої незалежності України за рахунок розвитку імпортозамінного виробництва продуктів харчування, нарощування продовольчих запасів держави та збільшення в структурі агропромислового виробництва частки продукції з високою доданою вартістю.

Ключові слова: внутрішній ринок, продовольчий резерв, аграрний сектор економіки, державна політика, продукти харчування, ринкова кон'юнктура, державне регулювання, продовольча незалежність.

The article is devoted to some important issues of public policy realization aimed on determining of guides for Ukraine's internal market development and implementation of the system approach to public food reserve organization. The necessity of public regulation in the sphere of food market formation is justified as it is aimed on Ukraine's food security providing. The author formulated the mechanisms of public policy realization aimed on effective functioning of the main food markets.

The author makes conclusion about the necessity of public policy concentrating on Ukraine's food independence based on reduction of food import dependence/ The recommendations were proposed to accelerate the public food reserves and to increase the part of products with high value added in the structure of agricultural production.

Key words: internal market, food reserve, agrarian sector of economy, public policy, foodstuffs, market situation, public regulation, food independence.

В статье исследованы проблемные вопросы в сфере реализации политики государства с целью определения ориентиров развития внутреннего рынка Украины и внедрения системного подхода к организации государственного продовольственного резерва. Обоснована необходимость государственного регулирования в сфере формирования агропродовольственного рынка с целью обеспечения продовольственной безопасности страны. Сформулированы механизмы реализации государственной политики, нацеленной на эффективное функционирование рынков основных видов продовольственных товаров.

Определены инструменты реализации государственной политики повышения продовольственной независимости Украины за счет развития импортозамещающего производства продуктов питания, наращивания продовольственных запасов государства и увеличения в структуре агропромышленного производства доли продукции с высокой добавленной стоимостью.

Ключевые слова: внутренний рынок, продовольственный резерв, аграрный сектор экономики, государственная политика, продукты питания, рыночная конъюнктура, государственное регулирование, продовольственная независимость.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Всебічний розвиток внутрішнього ринку є обов'язковою умовою сталого економічного зростання, основою стабілізації економічної ситуації в країні, зміцнення та процвітання держави. Він формує основні балансіві пропорції ринкової моделі господарювання і передусім пропорції виробництва та споживання, сприяючи максимальній мобілізації внутрішніх ресурсів країни. У процесі реформування української економіки виявляються небезпечні тенденції зростання зовнішньої орієнтації виробництва.

Світова криза викрила неспроможність експортно-сировинної моделі української економіки. Багаторічна орієнтація на підтрим-

ку розвитку експортноорієнтованих сировинних галузей призвела до того, що близько половини ВВП України формують експортери, а економіка країни на 90% залежить від зовнішньоторговельного обороту, що ставить у суттєву залежність розвиток вітчизняної економіки від коливань кон'юнктури світового ринку. Зростає імпортозалежність внутрішнього ринку. Натомість саме внутрішній попит виявився тим чинником, який підтримував економіку в період спаду 2008–2009 рр. та сприяв розвитку виробництва агропродовольчої продукції, орієнтованого на внутрішній ринок.

Актуальність даного дослідження полягає в тому, що для ефективного розвитку внутрішнього ринку виникла нагальна потреба вирішення таких проблем, як: скорочення частки товарів вітчизняного виробництва на більшості товарних ринків, включаючи деякі ринки агропродовольчої продукції; низька інтенсивність конкуренції в багатьох сегментах внутрішнього ринку продуктів харчування; зменшення в структурі агропромислового виробництва частки продукції з високою доданою вартістю, у зв'язку з нарощуванням виробництва високоприбуткових технічних культур з метою експорту як сировини, що зумовлено відсутністю в економічній політиці держави ув'язки процесів зовнішньоекономічної лібералізації із структурними перетвореннями в аграрному секторі економіки.

Аналіз останніх публікацій за проблематикою та виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Теоретико-методологічні аспекти реалізації державної політики у сфері розвитку агропродовольчого ринку та формулювання напрямів розвитку аграрного сектору економіки з метою нарощування виробництва продовольства знайшли певне висвітлення в працях вітчизняних та зарубіжних учених. Важливі аспекти державної політики, націленої на реформування аграрного сектору економіки України з метою підвищення його конкурентоспроможності на світовому ринку, знайшли відображення в роботах І.Розпутенка та В.Юрчишина. Основи теорії аграрної політики, формування механізмів державного управління у сфері забезпечення збалансованості на ринках харчової продукції та продовольчої безпеки висвітлено в роботах Н.Малиш, В.Лагутіна, О.Скидана, К.Самойленка та ін.

Рівень наукової розробленості проблеми розвитку внутрішнього ринку продовольства та забезпечення продовольчої незалежності України потребує подальших досліджень вітчизняними вче-

ними, оскільки ще не повністю відповідає поточним потребам практики державного регулювання щодо забезпечення надійного та безперебійного постачання продовольства для потреб споживачів нашої країни. У процесі визначення пріоритетів державної політики України у сфері розвитку внутрішнього агропродовольчого ринку та забезпечення продовольчої незалежності виникла необхідність дослідити залежність країни від критичного імпорту основних груп продовольчих товарів. У свою чергу, це зумовлює визначення передумов становлення конкурентоспроможного вітчизняного аграрного сектору, що сприятиме нарощуванню власних продовольчих ресурсів та подоланню продовольчої імпортозалежності.

Метою статті є аналіз аграрної політики України у сфері формування внутрішнього ринку агропродовольчої продукції та на цій основі визначення заходів розвитку вітчизняного аграрного сектору економіки. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання: 1) проаналізувати існуючі концепції формування та розвитку вітчизняного агропродовольчого ринку з урахуванням досвіду розвинених країн, дослідити склад, значення і взаємозв'язок чинників, що впливають на пропорційність попиту і пропозиції на основні продукти харчування; 2) обґрунтувати необхідність державного регулювання у сфері формування та розвитку агропродовольчого ринку з метою забезпечення продовольчої безпеки країни; 3) виявити особливості державної політики з метою формування напрямів підвищення продовольчої незалежності України за рахунок розвитку імпортозамінного виробництва продуктів харчування, нарощування продовольчих запасів держави та диверсифікації експортних можливостей.

Вклад основних результатів та їх обґрунтування. Потенційно потужний внутрішній ринок залишається однією з головних конкурентних переваг вітчизняної економіки, проте ефективність його функціонування є досить низькою. За даними Звіту про глобальну конкурентоспроможність Всесвітнього економічного форуму за 2011–2012 рр., за розміром внутрішнього ринку Україна посідає 37-ме місце серед 142 країн світу, водночас за ефективністю товарних ринків займає лише 129-ту позицію [1].

Внутрішній ринок – це сукупність галузевих ринків, на яких домогосподарства, підприємства та держава задовольняють пла-

тоспроможний попит на товари та послуги власного виробництва та імпортні аналоги. Відсутність стратегічного підходу до розв'язання проблеми насичення внутрішнього ринку товарами вітчизняного виробництва на основі якісної імпортозамінної продукції призвела до значного дисбалансу між попитом і пропозицією на окремих продовольчих ринках. Тим часом в умовах стагнації або недоступності через політичні чинники світових продовольчих ринків зміцнення та розбудова внутрішнього ринку продуктів харчування є дієвим і ефективним інструментом забезпечення антикризової стійкості, стимулювання економічного розвитку та технологічної модернізації вітчизняного аграрного сектору [2].

Розвиток внутрішнього агропродовольчого ринку стримує наявність таких проблем:

- скорочення частки товарів вітчизняного виробництва на деяких продовольчих ринках [3, с. 131];

- зменшення в структурі агропромислового виробництва частки товарів із високою доданою вартістю;

- відсутність в економічній політиці держави ув'язки процесів зовнішньоекономічної лібералізації із структурними перетвореннями в аграрному секторі економіки.

Причинами вищезазначених проблем є:

- недосконалість регуляторної політики держави у таких її складових, як: податкове адміністрування, видача дозволів і ліцензій, контроль за якістю агропродовольчої продукції;

- відсутність налагодженої системи ринкового нагляду за безпечністю та якістю продуктів харчування;

- невідповідність національних стандартів харчової промисловості міжнародним, що стримує експортний потенціал аграрного сектору України [4].

Для стабілізації ринку сільськогосподарської продукції і продовольства держава запроваджує фінансові і товарні інтервенції. Фінансові інтервенції здійснюються у разі падіння рівня цін попиту на внутрішньому ринку нижче рівня мінімальних цін шляхом купівлі надлишку сільськогосподарської продукції та продовольчих товарів.

У разі зростання цін запроваджуються товарні інтервенції. Кошти, отримані від реалізації продукції при товарних інтервен-

ціях за мінусом витрат на її зберігання та реалізацію, використовуються для наступних фінансових інтервенцій або для погашення отриманих на ці цілі кредитів. За відсутності потреби в товарних інтервенціях на внутрішньому ринку основних видів продукції рослинництва вони можуть бути реалізовані на зовнішніх ринках за дозволом відповідного органу влади. Запровадження механізму фінансових та товарних інтервенцій сприятиме товаровиробникам в одержанні стабільних доходів.

Порівняно з попереднім роком у 2012 р. відбулося збільшення ємності внутрішнього ринку за більшістю продовольчих груп. Примітно, що споживчий попит зростав на ті види продовольства, споживання яких найбільше відстає від раціональних норм (м'ясні, молочні та рибні продукти). Разом з тим зниження середньодушового споживання призвело до скорочення ємності внутрішнього ринку за такими групами продовольства: "хліб і хлібопродукти", "цукор", "яйця".

У сучасних умовах найбільш ефективний шлях розвитку ринків основних видів сільськогосподарської продукції можливий у разі регулювання державою правил поведінки на ринку, захисту внутрішнього ринку за допомогою імпортних мит, використання методів нетарифного регулювання, особливих митних і торгових режимів, виваженого в міру зростання конкурентоспроможності вітчизняних підприємств, протекціонізму, який зберігатиме в кожній галузі необхідний конкурентний рівень [5].

Основним завданням регулювання ринку є підтримка виробника сільськогосподарської продукції як найменш захищеного суб'єкта вузької інфраструктури продовольчого ринку. Товаровиробникам усфері агропромислового виробництва гарантується можливість вільної реалізації сільськогосподарської продукції і продовольства. У випадках порушення балансу виробництва і споживання, а також неможливості їх реалізації на ринку держава повинна виступати гарантом їх збуту відповідно до чинного законодавства України.

При цьому держава має забезпечувати економічний паритет для всіх учасників ринку, включаючи виробників, переробників, імпортерів сировини і готової продукції, оптових торговців. Виходячи з поставленої мети під час розробки заходів регулювання необхідно забезпечити дотримання балансу інтересів виробника, переробника, продавця і споживача [6].

Ця мета може бути досягнута в такий спосіб: стимулювання платоспроможного попиту, контроль якості реалізованої продовольчої продукції, збільшення частки вітчизняного продовольства на ринку, мінімізація сезонних коливань, створення сприятливих умов для експорту переробленого в Україні продовольства, а не сільськогосподарської сировини.

Таким чином, можна розділити заходи регулювання на загальнодержавні, тобто такі, що впливають на економіку держави в цілому і віднесені винятково до компетенції держави (наприклад зовнішньоторговельна політика), та внутрішньогалузеві, покликані збалансувати економічні взаємини між операторами ринку.

Тарифне регулювання використовуються для встановлення базових обмежень, які повинні усунути вихідну диспропорцію між економічними умовами в різних країнах і водночас забезпечити надходження коштів у державний бюджет. Імпортні мита встановлюються на рівні, що забезпечує баланс інтересів держави і споживача, якому потрібна продукція за доступними цінами.

Тимчасові спеціальні (компенсаційні) мита запроваджуються у випадку, якщо імпорт продукції завдає шкоди вітчизняному виробництву агропродовольчої продукції. Тимчасові мита вводяться на заздалегідь обговорений термін. Сезонні мита застосовуються для згладжування сезонних коливань ринку з метою обмеження імпорту в період виробництва продукції. Тарифні заходи усувають диспропорцію в цінах світового і внутрішнього ринків, однак не роблять ринок більш передбачуваним. Застосовуючи згадані заходи, не можна забезпечити надходження визначеного обсягу і, таким чином, гарантувати збереження балансу попиту та пропозиції.

У такій ситуації слід використовувати нетарифні регулятори, до яких належить квотування імпорту. При встановленні тарифних квот визначається обсяг необхідного імпорту продуктів харчування, відповідно до якого розподіляються квоти, надані звичайно на конкурсній основі. У цій ситуації товар, що поставлений у межах квоти, обкладається митом за більш низькою ставкою, тоді як на товар, поставлений поза квотою, діє мито за більш високою ставкою. Квотування імпорту трактується не як заборонний захід, а як такий, що слугує для відкриття внутрішнього ринку в умовах ринку, захищеного від імпорту високими тарифами. Механізм квоту-

вання повинен бути динамічним. Загальний обсяг квот може переглядатися щороку залежно від кон'юнктури. При цьому обсяги надходження імпортного товару заздалегідь відомі всім операторам ринку, що робить ринок більш прогнозованим і стабільним.

Паралельно з тарифними заходами з регулювання може застосовуватися ліцензування імпорту, що не накладає кількісних обмежень на імпорт, однак сприяє забезпеченню прозорості ринку і контролю за якістю продовольства. Так, ліцензія на імпорт може видаватися імпортеру за умови надання останнім інформації про обсяги імпорту при дотриманні ним вимог якості. У такий спосіб компанія, що порушує правила, встановлені для імпортерів, може бути позбавлена ліцензії. Цей захід дає можливість підвищити відповідальність операторів.

Використовуючи механізм квотування виробництва держава надає виробнику можливість продати за вищою, порівняно з цінами внутрішнього ринку, ціною визначений обсяг продукції. У такий спосіб держава, надаючи пільговий режим для визначеного обсягу агропродовольчої продукції, обмежує його перевиробництво. Розподіл квот між окремими виробниками має здійснюватися централізовано, з урахуванням обсягів виробництва минулих років і поточного товарного балансу.

Практика регулювання аграрного ринку за допомогою квотування по суті являє собою забезпечення пільгового режиму для фіксованого обсягу продукції. Цим досягаються відразу дві цілі. Обмежений обсяг поставок товару на внутрішній ринок дає змогу підтримувати ціну на цей товар без значних інтервенційних витрат. Водночас такий режим гарантує, що обсяги виробництва не перевищать бажаний рівень і не порушать стабільність та цінову ситуацію на ринку.

Ліцензування виробництва застосовується для забезпечення прозорості ринку як важіль для підвищення якості агропродовольчої продукції. Воно найбільш доречно у випадку, якщо галузь характеризується великою кількістю малих підприємств, коли наявні системи контролю виявляються недостатньо ефективними. Надання підприємству ліцензії означає, що держава гарантує відповідну якість, що вироблена підприємством продукція відповідає вимогам і підприємство є сумлінним партнером.

Основними критеріями нарощування виробництва сільськогосподарської продукції є розрахунки прогнозних балансів попиту і про-

позиції, моделювання ситуації на ринках основних видів продовольства з урахуванням необхідності забезпечення продовольчої незалежності держави, нарощування фонду споживання продуктів харчування населенням, збереження експортних можливостей України [7, с. 211].

Сутність політики держави щодо розвитку внутрішнього агропродовольчого ринку полягає у формуванні конкурентного ринкового середовища, що базується на умовах цінової конкуренції та конкуренції продуктів харчування за якістю, включаючи стимулювання виробництва органічних продуктів харчування. З погляду ринкової економіки розвиток внутрішнього ринку продовольства знаходить своє вираження через зміни в сукупному попиті та сукупній пропозиції, що відображаються в таких показниках, як рівень цін та доступний обсяг продуктів харчування. Взаємодія між сукупним попитом та сукупною пропозицією і визначає рівень розвитку внутрішнього ринку сільськогосподарської сировини та продовольства.

Індикатор ємності внутрішнього ринку розраховується як добуток річного середньодушового споживання певного продукту та середньорічної чисельності населення і є важливим фактором для складання балансів попиту і пропозиції та визначення продовольчої незалежності за окремим продуктом. Оцінка ємності внутрішнього ринку України за основними продуктами харчування за 2011–2012 рр. представлена в таблиці.

Динаміка ємності внутрішнього агропродовольчого ринку України за 2011–2012 роки

Основні групи продуктів харчування, од. вимірювання	Ємність внутрішнього ринку окремої групи продуктів харчування у перерахунку на основний продукт		Темп зростання ринку у 2012 р. по відношенню до 2011 р., %
	2012 р.	2011 р.	
Хліб і хлібопродукти (у перерахунку на борошно), тис. т	4990	5047	98,9
М'ясо і м'ясопродукти, тис. т	2478	2339	105,9
Молоко і молокопродукти, тис. т	9797	9363	104,6
Риба і рибопродукти, тис. т	620	614	101,0
Яйця, млн шт.	14020	14165	99,0
Овочі та баштанні, тис. т	7452	7440	100,2
Плоди, ягоди та виноград, тис. т	2432	2405	101,1
Картопля, тис. т	6394	6368	100,4
Цукор, тис. т	1713	1758	97,4
Олія рослинна всіх видів тис. л, із неї олія соняшникова (розрахунково), тис. л	591	625	94,6
	450	426	105,6

Джерело: розраховано автором на основі [8; 9].

Як видно з даних таблиці, найбільша відносна швидкість зростання спостерігалась за продовольчими групами тваринного походження: м'ясо і м'ясопродукти (на 5,9%) та на молоко і молокопродукти (на 4,6%), що свідчить про зростання купівельної спроможності споживачів.

Державне регулювання ринку сільськогосподарської продукції та продовольства, формування й організація використання державного продовольчого резерву, координація дій органів державної влади у сфері агропромислового виробництва покладаються на Аграрний фонд України [10, с. 180].

Через Аграрний фонд здійснюється підтримка мінімально-го рівня ринкових цін на основні види сільськогосподарської продукції і доходів сільськогосподарських товаровиробників шляхом здійснення фінансових інтервенцій на організованому ринку України, а також підтримується платоспроможний попит споживачів сільськогосподарської продукції вітчизняного походження шляхом використання товарних інтервенцій.

Аграрний фонд формує державний продовольчий резерв об'єктів державного цінового регулювання виключно для здійснення товарних та фінансових інтервенцій на організованому аграрному ринку; продає або купує на аграрній біржі об'єкти державного цінового регулювання з або до державного продовольчого резерву і має право на придбання або продаж об'єктів державного цінового регулювання для потреб державного резерву.

Аграрний фонд здійснює свою діяльність через агентів, визначених на конкурсних засадах. Порядок діяльності державних агентів, які здійснюють державне регулювання ринку сільськогосподарських продукції і продовольства, визначається чинним законодавством та нормативно-правовими актами Кабінету Міністрів України.

У 2012 р. Аграрним фондом на підтримку сільського господарства спрямовано за спотовими закупівлями врожаю 2011 р. 1 млрд 400 млн грн та врожаю 2012 р. – 480,7 млн грн, за форвардними закупівлями – 570,4 млн грн, за закупівлями заставного зерна – 38,3 млн грн. Також взято в заставу понад 1 млн т зерна, за яке аграріям надано державну позику в обсязі 958,6 млн грн. При цьому в державному інтервенційному фонді зберігається 1,5 млн т зерна. На рахунок Аграрного фонду від програм реалізації об'єктів

державного цінового регулювання та матеріально-технічних ресурсів надійшло 3,2 млрд грн, що перевищило річний запланований обсяг бюджетного фінансування майже в 1,5 раза.

На початок 2013 р. в державному інтервенційному фонді було наявності 1680 тис. т зерна, обсяг середньорічного внутрішнього споживання населенням хліба і хлібопродуктів у перерахунку на зерно, за даними Державної служби статистики, становив 6653 тис. т. Виходячи з цього індикатор достатності запасів зерна становив 25%, що відповідає положенням Закону України "Про державну підтримку сільського господарства України", ст. 9 якого визначено, що державний інтервенційний фонд має бути сформованим в обсязі не менше 20% від внутрішнього споживання.

Необхідно зазначити, що в 2012 р. Аграрний фонд здійснював реалізацію за фіксованими цінами хлібопекарським підприємствам продовольчого зерна та борошна для виробництва хліба масового асортименту. Загальний обсяг реалізації Аграрним фондом зерна в 2012 р. становив 236 тис. т, борошна – 37 тис. т.

Товарні інтервенції на внутрішньому ринку дали можливість у 2012 р. уповільнити зростання цін на хліб масових сортів за рахунок сировинного фактору. За даними Державної служби статистики, у 2012 р. індекс споживчих цін на хліб становив 102,7%, у той час як середні ціни на продовольчу пшеницю зросли майже на 20%. Позитивним моментом стало зменшення частки імпорту у внутрішньому споживанні цукру з 15,3% у 2011 р. до 0,6% у 2012 р., що зумовлено достатнім наповненням внутрішнього ринку буряковим цукром вітчизняного виробництва. Внаслідок підвищення споживчого попиту на м'ясо і м'ясопродукти, який, незважаючи на нарощування вітчизняного виробництва в останні роки, не здатні задовольнити виробники тваринницької продукції України, у 2012 р. порівняно з попереднім відмічалось зростання імпорту м'яса і м'ясопродуктів, частка якого у внутрішньому споживанні зросла на 6,7 відсоткових пункти і становила 17,1%.

Заслуговує на схвальну оцінку той факт, що при формуванні та розвитку внутрішнього ринку у 2012 р. відбулося покращення більшості індикаторів, що характеризують стан продовольчої безпеки України:

- зросла до 2954 ккал середньодобова калорійність раціону населення країни, що на 18,2% перевищує граничний критерій;
- поліпшився рівень доступності продуктів харчування для населення країни: витрати на харчування у 2012 р. становили 52% від сукупних витрат домогосподарств проти 53,1% у попередньому році;
- відбулося скорочення диференціації соціальних груп за показником продовольчих витрат;
- забезпечено формування державного інтервенційного фонду продовольчого зерна на рівні 1,68 млн т, що відповідає положенням Закону України "Про державну підтримку сільського господарства України" та перевищує встановлений граничний критерій.

Основні загрози при формуванні внутрішнього агропродовольчого ринку пов'язані з недотриманням принципів рівноправного партнерства суб'єктів ринку та збалансованості умов і можливостей вітчизняного агропромислового комплексу в процесі реалізації державної політики [12, с. 439].

Внутрішні загрози можуть виникнути внаслідок несприятливої економічної кон'юнктури в країні загалом та структурних диспропорцій в аграрному секторі економіки. Особливу групу складають загрози, пов'язані з нестабільним функціонуванням аграрного сектору, ненадійністю грошово-фінансової та банківської систем та з умовами формування доходів населення. Необхідно орієнтуватися на інтеграційні об'єднання в переробній харчовій промисловості, кооперацію сільськогосподарських товаровиробників з переробними агропромисловими підприємствами та іншими операторами ринку.

До позитивних тенденцій слід віднести те, що задоволення потреб населення в продовольстві в межах його купівельної спроможності здійснювалося по більшості груп продовольства за рахунок продукції вітчизняного виробництва. Сутність ринкових змін полягає у формуванні конкурентного ринкового середовища, що базується на умовах цінової конкуренції та конкуренції товарів за якістю як основних стимуляторів ринкових перетворень та обумовленого ними економічного розвитку. З погляду ринкової економіки економічний розвиток знаходить своє вираження через зміни в сукупному попиті та сукупній пропозиції, що відображаються в таких економічних показниках, як рівень цін та обсяг реального національного продукту. Взаємодія між сукупним попитом та сукупною пропозицією і визначає рівень розвитку внутрішнього ринку.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Відпрацьовані в розвинених країнах методи державного регулювання аграрних ринків спираються на сталі неформальні інститути, тому в процесі реалізації аграрної політики і державного регулювання ринків продовольства пропонується організувати тісне співробітництво державних органів виконавчої влади з галузевими професійними об'єднаннями та неурядовими організаціями, які мають забезпечувати недержавне регулювання ринків, дотримання правил поведінки на ринку, моніторингу поточної ситуації та прогнозної реакції суб'єктів ринку і ринкових механізмів на запровадження того чи іншого державного регулювання, сприяння в проведенні державної політики розвитку внутрішнього агропродовольчого ринку і гарантії одержання відповідної підтримки від держави.

Створення умов для ефективного функціонування ринків основних видів агропродовольчої продукції повинно концентруватися за такими основними напрямками: удосконалення системи маркетингу продовольства та аналіз ринкової кон'юнктури; стимулювання ринкового попиту та відповідної пропозиції на продукцію рослинництва і тваринництва; формування й ефективне функціонування інфраструктури ринків; системні та програмні підходи до розвитку основних продовольчих сегментів ринку; розвиток ринків матеріально-технічних ресурсів, які забезпечують агропромислове виробництво; державне регулювання агропромислового виробництва через удосконалення фінансового забезпечення, пільгове кредитування, страхування та оподаткування, субсидування та квотування виробництва аграрної продукції.

Пріоритет політики держави має забезпечуватись через підвищення ефективності функціонування внутрішнього агропродовольчого ринку, збільшення частки конкурентоспроможної вітчизняної харчової продукції, удосконалення механізму регулювання внутрішнього ринку в умовах інтеграції до світового ринку, а також його наповнення високоякісним та безпечним продовольством переважно вітчизняного виробництва. У процесі проведення подальших досліджень механізмів реалізації політики держави у сфері розвитку внутрішнього агропродовольчого ринку слід враховувати сучасні тенденції і нові виклики на світовому ринку продовольства з метою забезпечення суб'єктів формування продо-

вольчої політики відповідною інформацією, мобілізації адекватних ресурсів на місцевому, регіональному та національному рівнях.

Список використаних джерел

1. Индекс Глобальної конкурентноспроможності 2012–2013 рр. [Електронний ресурс] / Ін-т теорет. фізики ім. М. М. Боголюбова. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua>

2. Юрчишин В. Пост-кризове економічне відновлення і перспективи для України : аналіт. доп. [Електронний ресурс] / В. Юрчишин. – Режим доступу : <http://uceps.org/ukr>

3. Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.minagro.kiev.ua/page/3800

4. Розпутенко І. В. Глобалізація і її наслідки / І. В. Розпутенко // Наукові розвідки з державного та муніципального управління : зб. наук. пр. – К. : Акад. муніцип. упр., 2011. – Вип. 1/2011. – С. 124–135.

5. Звіт про конкурентоспроможність України 2012 / Фонд "Ефективне управління". – 2012. – 208 с.

6. Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року : Закон України від 18 жовт. 2005 р. № 2982 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>

7. Малиш Н. А. Продовольча безпека як складова національної безпеки України / Н. А. Малиш // Наукові розвідки з державного та муніципального управління : зб. наук. пр. – К. : Акад. муніцип. упр., 2011. – Вип. 1/2011. – С. 205–214.

8. Реалізація продукції сільськогосподарськими підприємствами за 2012 рік : стат. бюл. – К. : Держ. служба статистики України, 2013. – 105 с.

9. Сільське господарство України 2012 : стат. зб. / за ред. Ю. М. Остапчука. – К. : Держ. служба статистики України, 2013. – 384 с.

10. Розпутенко І. В. Доктрина нацбезпеки / І. В. Розпутенко // Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президенті України ; наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. – К. : НАДУ, 2011. – Т. 1 : Теорія державного управління / наук.-ред. колегія : В. М. Князев (співголова), І. В. Розпутенко (співголова) та ін. – 2011. – С. 179–180.

11. *Лагутін В. Д.* Внутрішній ринок споживчих товарів: теорія розвитку і регулювання : монографія / В. Д. Лагутін // Мін-во освіти і науки України. – К. : Вид-во КНТЕУ, 2008. – 327 с.

Скидан О. В. Органічне виробництво як пріоритетний напрям інноваційної діяльності в аграрному секторі економіки / О. В. Скидан, К. А. Самойленко // Органічне виробництво і продовольча безпека. – Житомир : Вид-во "Полісся", 2014. – С. 437–440.